

VI. ZAGROŻENIE I OCHRONA ŚRODOWISKA LEŚNEGO ORAZ PRZYRODY

*VI. Forest environment and nature:
threats and protection*

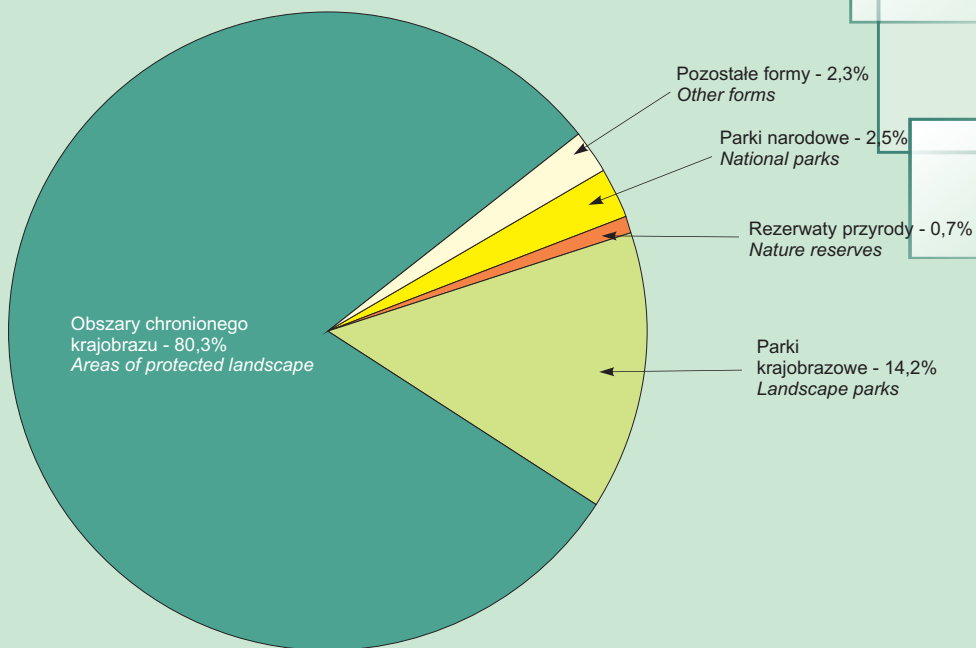

Struktura powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej w 2009 r.

Structure of areas of particular natural values legally protected in 2009

Stan w dniu 31 XII

As of 31 Dec.

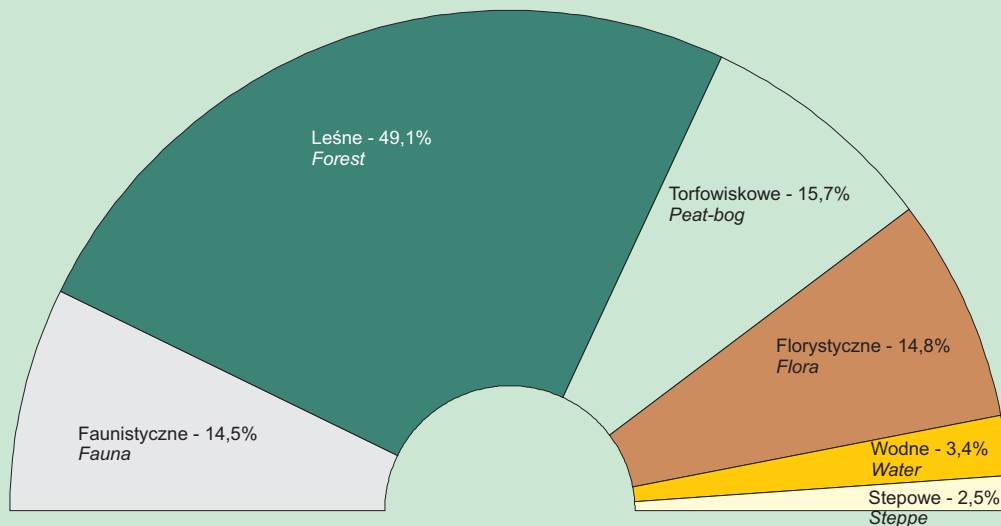

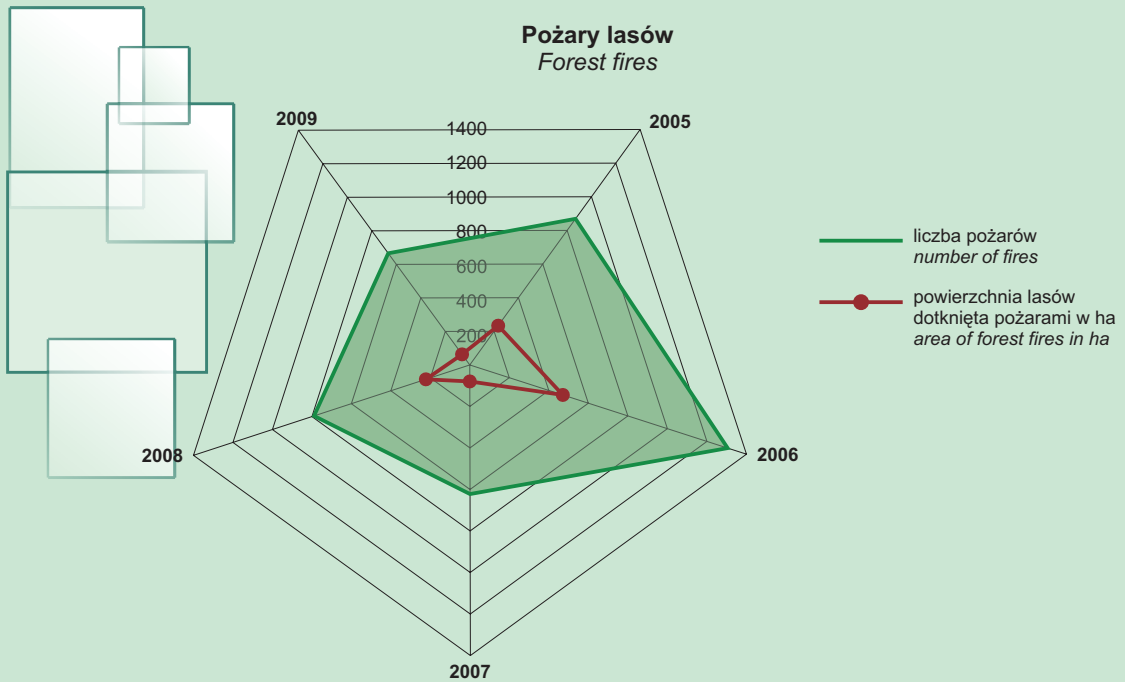
Struktura rezerwatów przyrody w 2009 r.

Structure of nature reserves in 2009

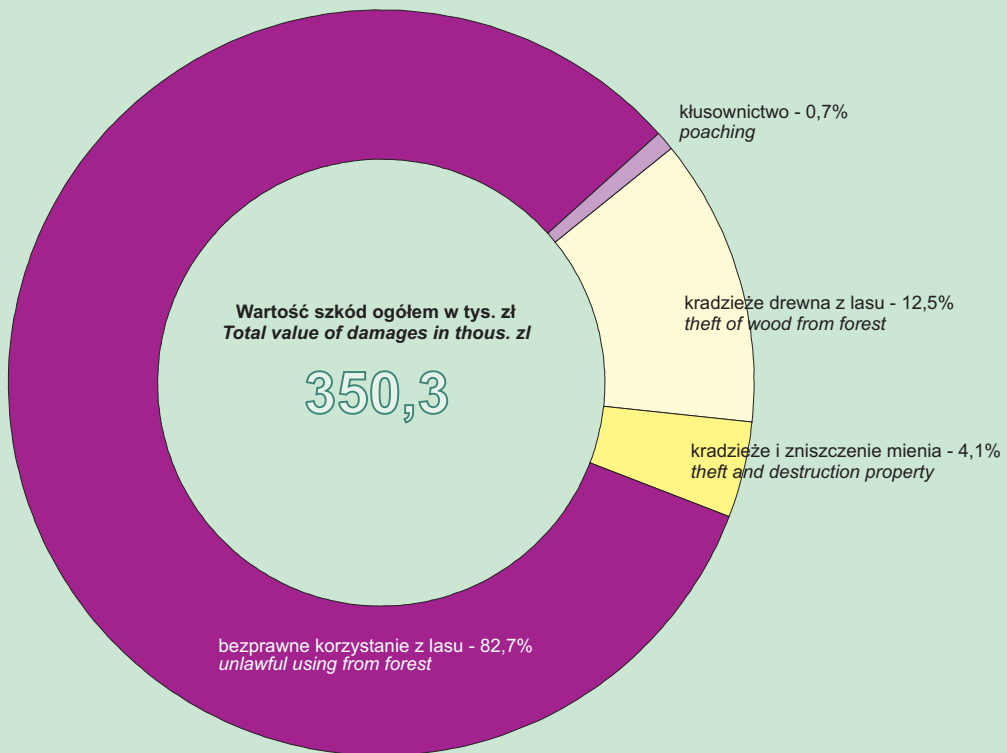
Stan w dniu 31 XII

As of 31 Dec.

**Szkodnictwo według Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Zielonej Górze w 2009 r.
(zarejestrowane przypadki)**
*Harmful activity in forestry by Regional Directorate of the State Forests in Zielona Góra in 2009
(registered events)*

Dane o **gruntach leśnych wyłączonych z produkcji leśnej na cele nieleśne** dotyczą gruntów, za które pobrano należności i opłaty w trybie ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. Nr 16, poz. 78 z późniejszymi zmianami). Prezentowane dane nie obejmują gruntów leśnych wyłączonych z produkcji z pominięciem powołanych powyżej przepisów. Pod pojęciem **typu siedliskowego lasu** należy rozumieć kategorie siedlisk równoważnych pod względem przyrodniczym do produkcji leśnej i charakteryzujących się określonym kompleksem elementów glebowo-gatunkowych, składem roślinności dna lasu oraz doborem składu gatunkowego drzewostanu.

Ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody, a w szczególności: dziko występujących oraz objętych ochroną gatunkową roślin, zwierząt i grzybów; zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia; siedlisk przyrodniczych; siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów; tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt; krajobrazu; zieleni w miastach i na wsiach; zadrzewień.

Ochrona ścisła oznacza całkowite i trwałe zaniechanie bezpośredniej ingerencji człowieka w stan ekosystemów, tworów i składników przyrody oraz w przebieg procesów przyrodniczych na obszarach objętych ochroną, a w przypadku gatunków – całoroczną ochronę należących do nich osobników i stadiów ich rozwoju; **ochrona częściowa** polega na ochronie gatunków roślin, zwierząt i grzybów dopuszczającą możliwość redukcji liczebności populacji

oraz pozyskiwania osobników tych gatunków lub ich części; **ochrona krajobrazowa** oznacza zachowanie cech charakterystycznych danego krajobrazu.

Park narodowy obejmuje obszar chroniony wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega całość przyrody oraz walory krajobrazowe. Nadrzędnym celem parku jest zachowanie różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów. Utworzenie parku narodowego następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów.

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, zwierząt i grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi. Uznanie obszaru za rezerwat następuje w drodze rozporządzenia wojewody. W zestawieniach tabelarycznych przyjęto klasyfikację rezerwatów zgodnie z dotychczas stosowanym ich podziałem na 9 typów, opracowanym przez Z. Czubińskiego.

Park krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Grunty rolne, leśne i inne

nieruchomości znajdujące się w granicach parku krajobrazowego pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu. Utworzenie parku krajobrazowego następuje w drodze rozporządzenia wojewody.

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny wyróżniające się krajobrazowo o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Wprowadzenie tej formy ochrony przyrody następuje w drodze rozporządzenia wojewody lub na mocy uchwały gminy.

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami wyróżniającymi je wśród tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe, jaskinie. Wprowadzenie tej formy ochrony przyrody następuje w drodze rozporządzenia wojewody lub na mocy uchwały gminy.

Stanowiska dokumentacyjne przyrody nieożywionej są to niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych. Ustanawia się je w drodze rozporządzenia wojewody lub uchwały rady gminy.

Użytki ekologiczne są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mające znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne oraz śródpolne i śródleśne „oczka wodne”; kępy drzew i krzewów; bagna, torfowiska oraz wydmy; płyty nieużytkowanej roślinności; starorzecza; wychodnie skalne; skarpy, kamieńce itp. Użytki ekologiczne ustanawia się w drodze rozporządzenia wojewody lub uchwały rady gminy i uwzględnia się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i uwidacznia w ewidencji gruntów.

Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe ustanawia się w drodze rozporządzenia wojewody lub uchwały rady gminy.

Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt ma na celu zabezpieczenie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów, ich siedlisk, gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

TABL. 1 (53). GRUNTY LEŚNE WYLĄCZONE Z PRODUKCJI LEŚNEJ ^a NA CELE NIELEŚNE

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2006	2007	2008	2009	
	w ha				w odsetkach	
O G Ó Ł E M	43,94	20,73	14,06	39,27	41,74	100,0
Lasy: publiczne	21,20	15,09	11,71	36,22	23,10	55,3
prywatne	22,74	5,64	2,35	3,05	18,64	44,7
Kierunki wyłączenia:						
tereny: przemysłowe ..	29,64	7,46	2,61	5,15	27,06	64,8
komunikacyjne	3,45	4,13	4,52	1,90	0,38	0,9
osiedlowe	4,00	0,28	0,98	1,56	4,72	11,3
użytki kopalne	-	3,95	1,59	7,27	4,49	10,8
zbiorniki i urządzenia						
wodne	1,64	-	-	16,23	-	-
inne	5,21	4,91	4,36	7,16	5,09	12,2

^a W trybie obowiązujących przepisów prawnych o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Ź r ó d ł o: dane Ministerstwa Środowiska.

TABL. 2 (54). POŻARY LASÓW

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2006	2007	2008	2009
Pożary	869	1305	622	789	666
Powierzchnia lasów dotknięta pożarami w ha	233,54	470,78	79,50	222,52	62,98
Przeciętna powierzchnia lasu objęta jednym pożarem w ha	0,27	0,36	0,13	0,28	0,09

Ź r ó d ł o: dane z Krajowego Systemu Informacji o Pożarach Lasów prowadzonego przez Instytut Badawczy Leśnictwa.

TABL. 3 (55). POŻARY LASÓW WEDŁUG PRZYCZYN POWSTANIA

LATA a - w liczbach bezwzględnych b - w odsetkach	Ogółem	Podpa- lenie	Nieostrożność		Wylado- wania atmosfe- ryczne	Wady i nieprawidłowa eksploatacja		Pozostałe	Nie- ustalone	
			nieletnich	dorosłych		urządzeń technicz- nych	środków trans- portu			
LICZBA POŻARÓW										
2005	a	869	596	5	217	10	3	-	4	34
	b	100,0	68,6	0,6	25,0	1,2	0,3	-	0,5	3,9
2006	a	1305	878	4	319	16	7	11	27	43
	b	100,0	67,3	0,3	24,4	1,2	0,5	0,8	2,1	3,3
2007	a	622	373	5	179	9	1	4	13	38
	b	100,0	60,0	0,8	28,8	1,4	0,2	0,6	2,1	6,1
2008	a	789	380	5	293	6	10	30	21	44
	b	100,0	48,2	0,6	37,1	0,8	1,3	3,8	2,7	5,6
2009	a	666	270	14	290	9	5	7	13	58
	b	100,0	40,5	2,1	43,5	1,3	0,8	1,1	2	8,7
POWIERZCHNIA POŻARÓW LASÓW w ha										
2005	a	233,54	192,61	0,12	33,00	0,28	0,38	-	0,05	7,10
	b	100,0	82,5	0,1	14,1	0,1	0,2	-	0,0	3,0
2006	a	470,78	332,78	0,15	81,69	1,34	3,55	14,77	2,84	33,66
	b	100,0	70,7	0,0	17,4	0,3	0,8	3,1	0,6	7,1
2007	a	79,50	51,63	0,28	15,15	0,78	0,01	2,97	1,68	7,00
	b	100,0	64,9	0,4	19,1	1,0	0,0	3,7	2,1	8,8
2008	a	222,52	134,07	2,39	57,71	0,12	0,27	4,63	12,84	10,49
	b	100,0	60,3	1,1	25,9	0,1	0,1	2,1	5,8	4,7
2009	a	62,98	37,67	0,69	18,46	0,15	0,49	0,16	1,06	4,30
	b	100,0	59,8	1,1	29,3	0,2	0,8	0,3	1,7	6,8

Ź r ó d ł o: dane z Krajowego Systemu Informacji o Pożarach Lasów prowadzonego przez Instytut Badawczy Leśnictwa.

TABL. 4 (56). **POŻARY LASÓW W ZARZĄDZIE LASÓW PAŃSTWOWYCH WEDŁUG PRZYCZYŃ POWSTANIA I REGIONALNYCH DYREKCJI LASÓW PAŃSTWOWYCH W 2009 R.**

REGIONALNE DYREKCJE LASÓW PAŃSTWOWYCH	Przyczyny powstania pożarów							
	podpa- lenie	nieostroż- ność dorośli	wyłado- wania atmosfe- ryczne	wady urządzeń technicz- nych	transport kolejowy	przerzuty z gruntów nieleśnych	pozostałe	nie- ustalone

LICZBA POŻARÓW

Poznań	1	-	-	-	-	-	-	-
Szczecin	29	60	5	-	1	-	8	11
Wrocław	-	4	-	-	-	1	-	-
Zielona Góra	170	150	2	6	3	12	8	43

POWIERZCHNIA POŻARÓW LASÓW w ha

Poznań	0,10	-	-	-	-	-	-	-
Szczecin	2,20	7,12	0,06	-	0,02	-	0,25	0,11
Wrocław	-	0,20	-	-	-	0,04	-	-
Zielona Góra	13,68	4,69	0,06	0,31	0,07	0,60	0,13	5,65

Ź r ó d ł o: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 5 (57). **OCHRONA PRZECIWOŻAROWA LASÓW W ZARZĄDZIE LASÓW PAŃSTWOWYCH WEDŁUG REGIONALNYCH DYREKCJI LASÓW PAŃSTWOWYCH W 2009 R.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych			
	Poznań	Szczecin	Wrocław	Zielona Góra
Pasy przeciwpożarowe:				
zakładanie nowych w km	-	-	-	2,0
odnawianie istniejących w km	2,6	312,6	10,1	175,3
Punkty:				
obserwacyjne	-	24	-	65
łączności alarmowej	-	15	-	20
Patrole naziemne w szt.	1	-	21	-
Punkty czerpania wody	11	318	12	545
Leśne bazy lotnicze	-	2	-	1
Wykorzystywany sprzęt lotniczy:				
samoloty patrolowe	-	1	3	1
samoloty gaśnicze	1	2	1	1
śmigłowce	-	1	-	-

Ź r ó d ł o: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 6 (58). **POWIERZCHNIA O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH PRAWNIE CHRONIONA**

Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2006	2007	2008	2009				
	w tys. ha					w odsetkach	w % powierzchni chronionej kraju	w % powierzchni województwa	na 1 mieszkańca w m ²
OGÓŁEM ^a	549,5	547,8	547,7	542,8	543,5	100,0	5,4	38,9	5381
Parki narodowe ^b	13,6	13,6	13,6	13,6	13,6	2,5	0,1	1,0	135
Rezerwy przyrody ^b	3,4	3,6	3,6	3,6	3,7	0,7	0,0	0,3	36
Parki krajobrazowe ^{bc}	76,3	76,3	76,0	76,0	76,9	14,2	0,8	5,5	762
Obszary chronionego krajobrazu ^c	438,6	436,5	436,6	436,5	436,5	80,3	4,4	31,2	4321
Pozostałe formy ^d	17,6	17,7	17,8	13,0	12,8	2,3	0,1	0,9	127

a Łącznie z obiektami utworzonymi na mocy uchwały rady gminy. *b* Bez otuliny. *c* Bez powierzchni rezerwatów przyrody i pozostałych form ochrony przyrody położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu; w celu wyeliminowania podwójnego liczenia tej samej powierzchni. *d* Użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

TABL. 7 (59). **POWIERZCHNIA O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH PRAWNIE CHRONIONA WEDŁUG RODZAJÓW OBIEKTÓW**

Stan w dniu 31 XII

LATA	Liczba obiektów							
	parki narodowe	rezerwy przyrody	parki krajobrazowe	obszary chronionego krajobrazu	stanowiska dokumentacyjne	użytki ekologiczne	zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	pomniki przyrody
2005	2	52	7	41	-	335	7	1785
2006	2	55	7	42	1	342	7	1040
2007	2	55	7	41	1	346	8	1050
2008	2	55	7	43	4	353	7	1088
2009	2	59	7	38	1	297	11	1166

TABL. 8 (60). **PARKI NARODOWE**^a

Stan w dniu 31 XII

LATA PARKI NARODOWE	Rok utworzenia	Kategoria według IUCN	Powierzchnia w ha				
			ogółem	w tym lasów	z ogółem pod ochroną ścisłą		
					razem	w tym lasów	
OGÓŁEM	2005	x	x	13606,4	4792,4	881,9	192,9
	2006	x	x	13606,4	4792,4	1059,5	306,1
	2007	x	x	13642,8	4792,4	1059,5	306,1
	2008	x	x	13642,8	4792,4	1059,5	306,1
	2009	x	x	13642,8	4792,4	1059,5	306,1
Drawieński	1990		II	5568,8	4710,7	377,6	306,1
Ujście Warty	2001		-	8074,0	81,7	681,9	-

a Powierzchnia parków w granicach województwa.

TABL. 9 (61). **PARKI NARODOWE " WEDŁUG KATEGORII GRUNTÓW W 2009 R.**
Stan w dniu 31 XII

PARKI NARODOWE	Ogółem	Grunty				Wody	Tereny pozostałe
		leśne		rolne	zakrzewione i zadrzewione		
		razem	w tym niezalesione				
w ha							
OGÓŁEM . . .	13642,8	4792,4	4771,1	6353,1	236,6	1057,0	1203,7
Drawieński	5568,8	4710,7	4689,4	187,1	16,6	477,9	176,5
Ujście Warty	8074,0	81,7	81,7	6166,0	220,0	579,1	1027,2

a Powierzchnia parków w granicach województwa.

TABL. 10 (62). **PARKI NARODOWE " WEDŁUG KATEGORII OCHRONNOŚCI W 2009 R.**
Stan w dniu 31 XII

PARKI NARODOWE	Powierzchnia w ha				strefy ochronnej (otuliny)
	parku narodowego				
	ogółem	w tym pod ochroną ścisłą		w tym grunty leśne	
		razem			
OGÓŁEM	13642,8	1059,5	306,1	17274,9	
Drawieński	5568,8	377,6	306,1	6821,0	
Ujście Warty	8074,0	681,9	-	10453,9	

a Powierzchnia parków w granicach województwa.

TABL. 11 (63). **PARKI NARODOWE " WEDŁUG FORM WŁASNOŚCI**
Stan w dniu 31 XII

LATA PARKI NARODOWE	Ogółem	Własność			Tereny pozostałe
		Skarbu Państwa		prywatna	
		w zarządzie parku	w innym zarządzie		
w ha					
OGÓŁEM . . . 2005	13606	12902	559	143	2
2006	13606	12902	559	143	2
2007	13643	12854	701	88	0
2008	13643	12854	701	88	0
2009	13643	12854	701	88	0
Drawieński	5569	5362	187	20	0
Ujście Warty	8074	7492	514	68	-

a Powierzchnia parków w granicach województwa.

Źródło: dane Ministerstwa Środowiska i Dyrekcji: Drawieńskiego Parku Narodowego i Parku Narodowego Ujście Warty.

TABL. 12 (64). OCHRONA LASU W DRAWIŃSKIM PARKU NARODOWYM

LATA	Zabezpieczenie upraw przed zwierzyną ^a w ha	Skrzynki lęgowe		Pułapki feromonowe	Próbne poszukiwanie owadów w ściółce (liczba prób)
		nowe	istniejące		
OGÓŁEM . . . 2005	100,0	300	1398	190	148
2006	112,5	193	2024	170	119
2007	0,3	-	2190	170	121
2008	20,9	-	1964	170	118
2009	8,6	700	1633	160	97

^a Powierzchnia parków w granicach województwa.

Źródło: dane Ministerstwa Środowiska i Dyrekcji: Drawieńskiego Parku Narodowego i Parku Narodowego Ujście Warty.

TABL. 13 (65). POZYSKANIE DREWNA W DRAWIŃSKIM PARKU NARODOWYM WEDŁUG KATEGORII CIĘĆ

LATA	Ogółem	W tym grubizna						
		iglasta			liściasta			
		razem	cięcia		razem	cięcia		
			rębne	sanitarne		trzebieże	sanitarne	trzebieże
w tys. m ³								
OGÓŁEM 2005	12,5	8,8	0,9	0,8	7,1	1,1	0,4	0,7
2006	13,7	10,8	1,0	1,1	8,7	1,4	0,3	1,1
2007	12,9	10,0	1,5	0,8	7,7	1,7	0,5	1,2
2008	11,6	10,2	1,0	1,0	8,2	1,3	0,6	0,7
2009	12,4	9,9	1,2	0,8	7,9	1,0	0,5	0,5

Źródło: dane Dyrekcji Drawieńskiego Parku Narodowego.

TABL. 14 (66). SZKODNICTWO I OCHRONA PRZED SZKODNICTWEM W PARKACH NARODOWYCH
Stan w dniu 31 XII

	Funkcjonariusze Straży Parku Narodowego	Sprawy			Windykacja należności w zł	Kradzieże drewna			Liczba przypadków kłusownictwa
		wszczęte	zakończone			ogółem	skradzione drewno		
			ogółem	w tym wyrokami skazującymi			masa w m ³	wartość w zł	
OGÓŁEM 2005	7	4	4	4	80	-	-	-	5
2006	6	2	1	-	-	-	-	-	1
2007	7	3	-	-	-	-	-	-	1
2008	6	3	-	-	-	-	-	-	3
2009	6	4	4	4	500	1	12,2	652	4
Drawieński.	3	2	2	2	-	-	-	-	3
Ujście Warty	3	2	2	2	500	1	12,2	652	1

Źródło: dane Dyrekcji: Drawieńskiego Parku Narodowego i Parku Narodowego Ujście Warty.

TABL. 15 (67). **REZERWATY PRZYRODY**
Stan w dniu 31 XII

LATA REZERWATY	Ogółem	Powierzchnia w ha		
		ogółem	w tym rezerwy ściśle ^a	przeciętna 1 obiektu
OGÓŁEM 2005	52	3402,6	77,0	65,4
2006	55	3636,3	77,0	66,1
2007	55	3636,3	77,0	66,1
2008	55	3636,3	77,0	66,1
2009	59	3674,1	77,0	62,3
Faunistyczne	6	532,9	50,7	88,8
Leśne	32	1804,7	-	56,4
Torfowiskowe	11	576,0	26,3	52,4
Florystyczne	4	544,3	-	136,1
Wodne	4	125,0	-	31,3
Stepowe	2	91,2	-	45,6

^a Rezerwy, w których chroniona jest cała przyroda i zakazane są wszelkie czynności gospodarcze.

TABL. 16 (68). **PARKI KRAJOBRAZOWE WEDŁUG KATEGORII GRUNTÓW**
Stan w dniu 31 XII

LATA PARKI KRAJOBRAZOWE ^a	Liczba obiektów	Powierzchnia							
		parku krajobrazowego						z ogółem rezerwy i pozostałe formy ochrony przyrody	strefy ochronnej (otuliny)
		ogółem		w tym					
		w ha	w % powierzchni geograficznej województwa	lasy	użytki rolne	wody	w ha		
OGÓŁEM 2005	7	76915,9	5,5	37573,8	27854,2	5082,3	602,4	57192,7	
2006	7	76915,9	5,5	37573,8	27854,2	5082,3	577,1	57192,7	
2007	7	76606,8	5,5	37574,1	27854,2	5082,3	567,4	57192,7	
2008	7	76606,8	5,5	37574,1	27854,2	5082,3	567,4	57192,7	
2009	7	77500,8	5,5	38468,1	27854,2	5082,3	567,4	57192,7	
Ujście Warty	x	18734,0	1,3	1161,7	13201,0	1205,0	15,1	-	
Łuk Mużakowa	x	18200,0	1,3	10614,0	5779,0	625,0	-	-	
Barlinecko-Gorzowski	x	12142,8	0,9	8665,2	1065,0	1021,6	104,8	11713,2	
Pszczewski ^b	x	9300,0	0,7	5984,2	2184,2	1095,1	249,4	18455,0	
Krzesiński	x	8546,0	0,6	3547,0	4392,0	571,0	-	-	
Łagowski	x	4929,0	0,3	3216,0	1149,0	381,6	198,1	6612,0	
Gryżyński	x	2755,0	0,2	2386,0	84,0	183,0	-	20412,5	
Przemęcki ^{bc}	x	2894,0	0,2	2894,0	-	-	-	-	

^a Uszeregowane malejąco według powierzchni ogółem w województwie. ^b Powierzchnia parków w granicach województwa. ^c Obiekt wykazano w województwie wielkopolskim.

TABL. 17 (69). **OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU WPROWADZONE
ROZPORZĄDZENIEM WOJEWODY I UCHWAŁĄ RADY GMINY**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2006	2007	2008	2009
Obiekty	41	42	41	43	38
w tym wprowadzone uchwałą rady gminy	3	4	3	5	.
Powierzchnia ogółem w ha	440412,4	438689,4	438610,0	438535,5	438453,4
w % powierzchni województwa	31,5	31,4	31,4	31,4	31,4
w tym:					
wprowadzone uchwałą rady gminy.	85,4	156,4	77,0	82,1	.
według kategorii gruntów:					
lasy	222459,7	222459,7	222427,2	222390,1	222384,1
użytki rolne	181341,3	181341,3	181335,4	181335,4	181335,4
wody	22501,3	22501,3	22501,3	22501,3	22501,3
Z ogółem rezerwy i pozostałe formy ochrony przyrody w ha	1834,5	2157,4	2048,8	2053,9	2011,6

TABL. 18 (70). **POMNIKI PRZYRODY WPROWADZONE ROZPORZĄDZENIEM WOJEWODY
I UCHWAŁĄ RADY GMINY**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2006	2007	2008	2009
O G Ó Ł E M	1785	1040	1050	1088	1166
w tym wprowadzone uchwałą rady gminy	275	346	356	394	.
Pojedyncze drzewa	1443	805	813	837	952
Grupy drzew	235	163	163	172	142
Aleje	40	35	35	28	24
Głazy narzutowe	39	15	16	35	30
Skałki, grotty, jaskinie i inne	28	22	23	16	18

TABL. 19 (71). **INDYWIDUALNE FORMY OCHRONY PRZYRODY WPROWADZONE
ROZPORZĄDZENIEM WOJEWODY I UCHWAŁĄ RADY GMINY**
Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2006	2007	2008	2009
Użytki ekologiczne	335	342	346	353	297
w tym wprowadzone uchwałą rady gminy	25	32	36	43	.
Powierzchnia w ha	3095,7	3118,1	3268,4	3296,6	3021,4
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	7	7	8	7	11
w tym wprowadzone uchwałą rady gminy	6	6	7	6	.
Powierzchnia w ha	14528,5	14528,5	14572,0	9711,2	9783,0

TABL. 20 (72). **POWIERZCHNIA LASÓW OCHRONNYCH**

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2006	2007	2008	2009
O G Ó Ł E M w ha.	205074	210565	210172	208049	210792
w % powierzchni lasów.	30,1	30,9	30,8	30,8	30,8
W zarządzie Lasów Państwowych ^a	205003	210494	210101	207987	210728
w tym:					
glebochronne.	11798	13679	13724	13606	13678
wodochronne.	93077	94205	93897	93785	93652
uszkodzone przez przemysł.	10678	10668	10585	10585	10585
podmiejskie.	56526	56646	46644	56643	56630
Prywatne ^b	4	4	4	4	4
Gminne ^b	67	67	67	58	60
w tym miastach i wokół miast.	45	45	45	36	36

^a Stan w dniu 1 I. ^b Stan w dniu 31 XII.

Ź r ó d ł o: w zakresie Lasów Państwowych - dane Dyrekcji Lasów Państwowych (opracowanie Biura Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej „Wyniki aktualizacji stanu powierzchni leśnej i zasobów drzewnych w Lasach Państwowych” - na dzień 1 stycznia).

TABL. 21 (73). **STAN LICZEBNY ^a WAŻNIEJSZYCH ZWIERZĄT CHRONIONYCH**

Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	2005	2006	2007	2008	2009
Bobry.	3800	3800	4200	5100	4200
Wilki.	5	12	7	9	15
Cietrzewie.	6	-	-	-	2

^a Dane szacunkowe.

Ź r ó d ł o: dane Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

TABL. 22 (74). **STREFY OCHRONNE STANOWISK LĘGOWYCH GATUNKÓW PRAWNIE CHRONIONYCH W 2009 R.**

Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Bielik	Bocian czarny	Kania ruda	Kania czarna	Rybołów	Orlik krzykliwy	Żółw błotny	Wilk
Liczba stref.	81	57	27	8	12	7	3	1

Ź r ó d ł o: dane Regionalnego Konserwatora Przyrody w Gorzowie Wlkp.

TABL. 23 (75). **LEŚNE KOMPLEKSY PROMOCYJNE W 2009 R.**

Stan w dniu 31 XII

WYSZCZEGÓLNIENIE	Nad-leśnictwo	Gmina	Powierzchnia w ha				
			ogółem	lasów		związana z gospodar-ką leśną	pozostała
				zalesiona	nie-zalesiona		
Leśny Kompleks Promocyjny „Puszcza Notecka”	Karwin Międzychód	Drezdenko, Santok, Skwierzyna Gubin, Brody, Jasień, Lipinki Łużyckie, Lubsko, Trzebiel, Tuplice, Żary	37968,63	35432,07	579,06	1184,76	772,74
Leśny Kompleks Promocyjny „Bory Lubuskie”	Lubsko	Tuplice, Żary	32256,36	29288,85	367,04	881,95	1718,52

Ź r ó d ł o: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie i Zielonej Górze.

TABL. 24 (76). REKORDY DENDROLOGICZNE W 2009 R.

NAZWA I GATUNEK DRZEWA	CHARAKTERYSTYKA	NADLEŚNICTWO
„Chrobry” - dąb szypułkowy	Najstarszy dąb w Polsce, liczy 750 lat. Obwód na wysokości 1,3 m (tzw. pierśnica) wynosi 992 cm, wysokość - 29 m	Szprotawa
„Napoleon” - dąb szypułkowy	Najgrubszy dąb w Polsce, obwód na wysokości 1,3 m wynosi 1052 cm	Przytok
„Rzepicha” - sosna zwyczajna	Najgrubsza sosna w Lasach Państwowych o obwodzie 568 cm	Sulechów
Robinia akacjowa (grochodrzew)	Najgrubsza w Lasach Państwowych robinia akacjowa o obwodzie 507 cm	Sulechów
Wierzba biała	Najgrubsza w Lasach Państwowych wierzba biała o obwodzie 724 cm	Sulechów
Wiąz szypułkowy	Najgrubszy w Lasach Państwowych wiąz szypułkowy o obwodzie 638 cm.	Nowa Sól
Jałowiec pospolity	Obwód na wysokości 0,6 m wynosi 80 cm, wysokość 10 m	Włoszakowice

Ź r ó d ł o: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 25 (77). DZIAŁALNOŚĆ OŚRODKA SANATORYJNEGO DLA ZWIERZĄT DZIKO ŻYJĄCYCH PRAWNIE CHRONIONYCH W 2009 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba zwierząt
PRZEBYWAJĄCYCH W OŚRODKU	
O G Ó Ł E M	190
Zwierzęta prawnie chronione	165
Jeż	19
Jerzyk	17
Łabędź niemy	16
Myszolów	14
Bocian biały	13
Dzięcioł pstry	11
Kawka	10
Pustułka	10
Sójka	10
Dzięcioł zielony	7
Sroka	6
Puszczyk	5
Wiewiórka	4
Jastrząb	4
Sierpówka	4
Sowa uszata	3
Kruk	3
Kos	2
Krogulec	2
Bielik	1
Drozd	1
Płomykówka	1
Wilga	1
Kobuz	1

Ź r ó d ł o: dane Ośrodka Sanatoryjnego dla Zwierząt Dziko Żyjących Prawn timer Chronionych.

TABL. 25 (77). **DZIAŁALNOŚĆ OŚRODKA SANATORYJNEGO DLA ZWIERZĄT DZIKO ŻYJĄCYCH PRAWNIE CHRONIONYCH W 2009 R. (dok.)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Liczba zwierząt
PRZEBYWAJĄCYCH W OŚRODKU (dok.)	
Zwierzęta pozostałe	25
Gołąb	9
Grzywacz	4
zając	2
Kuna domowa	2
Czapla siwa	2
Słonka	2
Łyska	2
Kurka wodna	1
Lis	1
PRZYWRÓCONYCH DO ŚRODOWISKA	
Z O G Ó Ł E M	132
PRZEKAZANYCH DO ZOO	
Z O G Ó Ł E M	4

Ź r ó d ł o: dane Ośrodka Sanatoryjnego dla Zwierząt Dzikو Żyjących Prawnie Chronionych.

TABL. 26 (78). **OBIEKTY WYKORZYSTYWANE W EDUKACJI LEŚNEJ W 2009 R.**

REGIONALNE DYREKCJE LASÓW PAŃSTWOWYCH	Ośrodek Edukacji Przyrodni- czo-Leśnej	Izba (klasa) leśna	Leśna wiata edukacyjna	Ścieżka edukacyjna	Park, ogród dendrolo- giczny	Powierz- chnia, punkt edukacji leśnej (np. szkółka leśna)	Inne obiekty
Poznań	-	-	.	2	-	1	-
Szczecin	-	12	12	21	3	32	57
Zielona Góra.	1	7	.	33	6	46	87

Ź r ó d ł o: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 27 (79). FORMY PROWADZONEJ EDUKACJI LEŚNEJ W 2009 R.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych					
	Poznań		Szczecin		Zielona Góra	
	liczba zajęć	liczba uczestników	liczba zajęć	liczba uczestników	liczba zajęć	liczba uczestników
Lekcje w lesie	33	1635	253	9279	420	17744
Lekcje w sali edukacyjnej	122	3165	.	.
Leśnicy w szkole	3	150	88	3211	222	8933
Prelekcje i pogadanki poza szkołą	6	100	66	3324	40	1591
Konkursy	3	420	32	2977	69	5992
Akcje i imprezy okolicznościowe	12	1039	63	6585	102	9098
Wystawy	2	330	7	1567	5	546
Inne	1	520	.	18060	33	5344

Ź r ó d ł o: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 28 (80). ŚCIEŻKI EDUKACYJNE W 2009 R.

NAZWA ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ (LOKALIZACJA)	NADLEŚNICTWO	DŁUGOŚĆ ŚCIEŻKI w km	LICZBA PRZYSTANKÓW TEMATYCZNYCH	CHARAKTERYSTYKA WALORÓW PREZENTOWANYCH NA TRASIE ŚCIEŻKI
RDLP Poznań				
„Szkółka Leśna”	Włoszakowice	1,4	9	Gospodarka leśna
„Rower Hetmanice”	Włoszakowice	11,8	3	Rekreacyjna
RDLP Szczecin				
„Wzdłuż Witnej”	Bogdaniec	4,6	6	Teren Zespołu Przyrodniczo - Krajobrazowego Jezioro Wielkie, Obszar Natura 2000 Ostoja Witnicko-Dębniańska.
Przy nadesnictwie Bogdaniec	Bogdaniec	4,8	12	Na trasieścieżki znajduje się Muzeum Budownictwa i Techniki Wiejskiej oraz Rezerwat Bogdaniec III.
„Dobra”	Bogdaniec	1,7	11	Ścieżka przebiega w pobliżu Gorzowa Wielkopolskiego. Atrakcją jest wyjątkowe dla okolicy pagórkowate ukształtowanie terenu ze wzgórzmi opadającymi stromo ku dolinie Warty.

Ź r ó d ł o: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 28 (80). ŚCIEŻKI EDUKACYJNE W 2009 R. (cd.)

NAZWA ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ (LOKALIZACJA)	NADLEŚNICTWO	DŁUGOŚĆ ŚCIEŻKI w km	LICZBA PRZYSTANKÓW TEMATYCZNYCH	CHARAKTERYSTYKA WALORÓW PREZENTOWANYCH NA TRASIE ŚCIEŻKI
RDLP Szczecin (cd.)				
Park przy nadleśnictwie	Głusko	1,7	14	Elementy ochrony przyrody, ochrona przeciwpożarowa lasu, nasiennictwo, historia leśnictwa i miejscowości
Kompleks leśny przy m. Dobięgniew	Głusko	2,4	6	Ochrona fauny i flory, ochrona przeciwpożarowa lasu, hodowla lasu, turystyka i rekreacja w lesie, ochrona przyrody.
Obszar wokół Jeziora Lubiatówko i Jeziora Solesko	Karwin	6,5	8	Liczne ptaki związane ze środowiskiem wodno-błotnym, w tym kormorany; bobry, pomniki przyrody, źródłiska, rezerваты przyrody: "Lubiatowskie Uroczyska", "Czaplenice", "Łabędziniec".
Jezioro Grabino	Kłodawa	2,5	11	Ptaki wodne - kaczki, gęsi, kormoran, gągoł; bieliki, ekosystem jeziora, Natura 2000, hodowla i ochrona lasu.
Jezioro Sulemińskie „Głębokie”	Kłodawa	1,5	10	Zagadnienia gospodarki leśnej - hodowla, ochrona lasu i ochrona przeciwpożarowa lasu.
	Międzyrzecz	0,5	20	Gospodarka leśna - podział przestrzenny, hodowla, ochrona i użytkowanie lasu, gospodarka łowiecka, ochrona przyrody (w pobliżu użytek ekologiczny "Głębokie"); gatunki ptaków chronionych.
Szkółka leśna	Ośno Lubuskie	1,0	9	Możliwość prześledzenia etapów rozwoju drzewa od nasionka do dorodnego drzewa, skompensowana wiedza o lesie.
Wokół stawu	Ośno Lubuskie	3,2	10	Źródłiska rzek, omitologiczne unikaty, różnorodność drzewostanów, malownicze krajobrazy.
„Bobrowym Szlakiem”, leśnictwo Nowy Młyn, osada Nowy Młyn	Rzepin	3,5	15	Ścieżka położona przy trasie Rzepin-Maczków; prezentuje wszystkie typy siedliskowe lasu Puszczy Rzepińskiej, przepływa tu rzeka Iłanka zasiedlona przez bobra europejskiego. Liczne drzewa pomnikowe, parking dla autokarów i samochodów.
„Szlakiem Bobrów”	Skwierzyna	16,0	10	Tereny leśne wzdłuż rzeki Obry, flora i fauna, w tym gatunki chronione (bluszcz, bór), formy ochrony przyrody, w tym pomnik przyrody, użytki ekologiczne, Grupa Warowna Ludendorff.
Glinik	Skwierzyna	1,8	6	Przebudowa drzewostanów, zwierzęta leśne, martwe drewno, formy ochrony przyrody w tym pomnik przyrody, ochrona pożytecznej fauny, jezioro Glinik.
Drawiny	Smolarz	0,9	12	Herpetologiczna ścieżka dydaktyczna (ochrona płazów i gadów: kumak nizinny, traszka grzebieniasta, żaby i ropuchy, żółw błotny).
Przy Leśnym Centrum Przyrodniczo-Edukacyjnym	Smolarz	0,4	18	Różnorodność gatunków drzew i krzewów, zabiegi hodowlane w lesie, ochrona przeciwpożarowa, ochrona lasu i przyrody, gospodarka łowiecka, turystyka i rekreacja w lasach.

Źródło: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 28 (80). ŚCIEŻKI EDUKACYJNE W 2009 R. (cd.)

NAZWA ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ (LOKALIZACJA)	NADLEŚNICTWO	DŁUGOŚĆ ŚCIEŻKI w km	LICZBA PRZYSTANKÓW TEMATYCZNYCH	CHARAKTERYSTYKA WALORÓW PREZENTOWANYCH NA TRASIE ŚCIEŻKI
RDLP Szczecin (dok.)				
„Trzciel-Łysa Górka" (Kompleks leśny przy m. Trzciel)	Trzciel	1,4	20	Ścieżka wiedzie wzdłuż zachodniej krawędzi doliny rzeki Obry. Można tu poznać wybrane gatunki roślin i zwierząt, podstawowe ekosystemy, a także prowadzić obserwacje ptactwa siedlisk wodnych i podmokłych.
„Wokół Góry Wysokiej" (Kompleks leśny przy m. Pszczew)	Trzciel	5,0	10	Elementy środowiska leśnego, pracy leśników, ochrony przyrody i znajomości gatunków roślin i zwierząt.
Na terenie leśnictwa Lubniewice	Lubniewice	1,5	16	Ścieżka rozpoczyna i kończy się w leśnictwie Lubniewice. Jadąc lokalną trasą rowerową, prowadzącą asfaltem z Lubniewic do Jamatowa, a dalej przez las do miejscowości Rogi, 2 km od Lubniewic wjeżdżamy pod wiadukt nieczynnej linii kolejowej Rudnica - Sulęcín (rozebranej w 1945 r.), który znajduje się po prawej stronie asfaltu stanowiącego część opisanej wyżej trasy rowerowej. Za wiaduktem skrócimy w lewo i weźmiemy na leśną drogą wzdłuż, której rozmieszczone będą poszczególne przystanki. Po przejściu 6 przystanków na zwiedzających czekają dwa zadaszzenia i miejsce na ognisko. Miejsce odpoczynku zlokalizowane jest nad brzegiem jeziora Lubiąż. Na trasie ścieżki zwiedzający zobaczą następujące typy siedliskowe lasu: bór świeży, bór mieszany świeży, las mieszany świeży. Obejrzą urokliwą śródleśną łąkę oraz jezioro Lubiąż.
„Widlak" - szkółka leśna nadleśnictwa Sulęcín	Sulęcín	1,2	10	Ogródek dendrologiczny, wiciokrzew pomorski, skrzyp leśny, skrzyp zimowy, widlak jałowcowaty, szkółka leśna, tablice dydaktyczne, źródlika, ciekawostka - świniodziak.
„Mauzoleum" (leśnictwo Buszów)	Strzelce Krajeńskie	0,6	9	Ścieżka usytuowana bezpośrednio przy ogólnodostępnym miejscu biwakowania w leśnictwie Buszów nad jeziorem Dankowskie Wielgie, w niewielkiej odległości (ok. 200 m) od wiaty Leśnego Centrum Ekologicznego. Trasa biegnie wokół naturalnie uformowanego przez lodowiec pagórka, w otoczeniu 180-letniego drzewostanu sosnowego oraz okresowo zalewanych olsów. Ścieżka wyposażona jest w liczne urządzenia sprawnościowe - płotki, równoważnię, drabinki: pionowe i poziome; tablice edukacyjne o tematyce przyrodniczej i leśnej oraz miniatuury urządzeń łowieckich.

Ź r ó d ł o: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 28 (80). ŚCIEŻKI EDUKACYJNE W 2009 R. (cd.)

NAZWA ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ (LOKALIZACJA)	NADLEŚNICTWO	DŁUGOŚĆ ŚCIEŻKI w km	LICZBA PRZYSTANKÓW TEMATYCZNYCH	CHARAKTERYSTYKA WALORÓW PREZENTOWANYCH NA TRASIE ŚCIEŻKI
RDLP Zielona Góra				
„Laski”	Babimost	2,0	9	<p>Trasa ścieżki wiedzie przez drzewostany i najciekawsze miejsca rezerwatu „Laski”. Aby spokojnie zapoznać się z przystankami tematycznymi trzeba sobie zarezerwować około 1,5 godz.</p> <p>W rezerwacie występuje wiele ciekawych gatunków roślin: listera jajowata, śnieżycza wiosenna, bluszcz pospolity, marzanka wonna, kokoryczka wielokwiatowa. Rosną tu stare buki i dęby osiągające wiek ponad 170 lat. W bezpośrednim sąsiedztwie ścieżki znajduje się myśliwska wiata "Jeleniówka". Wyposażona jest ona w tablice dydaktyczne i razem ze ścieżką tworzą kompleks edukacyjny nadleśnictwa.</p>
„Leśna szkoła”	Babimost	3,0	15	<p>Ścieżka przyrodniczo-leśna rozpoczyna się na terenie Technikum Leśnego w Rogozińcu, a kończy się na strzelnicy myśliwskiej leżącej na terenie Leśnictwa Bolewiny (Nadleśnictwo Babimost). Spacer ścieżką trwa od 2 do 2,5 godziny. Ścieżka ukazuje florę i faunę boru sosnowego, przedstawia pracę leśników mającą na celu hodowlę zdrowych drzewostanów, począwszy od wysiewu nasion na szkółce aż do drzewostanów, które osiągnęły wiek rębności. Trasa ścieżki zapoznaje również z historią tych terenów (niemieckie koszary wojskowe i magazyny amunicji).</p>
„W Gryżyńskim Parku Krajobrazowym”	Bytnica	7,5	10	<p>Początek i koniec ścieżki znajduje się na południe od miejscowości Gryżyna, przy ośrodku wypoczynkowym nad jeziorem Kałek. Trasa wiedzie malowniczą rynną Gryżynki. Główne atrakcje to liczne źródła, głębokie wąwozy, tajemnicze ruiny młynów, stanowisko rzadkiej paproci pióropusznika strusiego oraz miejsce występowania bobrów. Przy odrobinie szczęścia można zobaczyć polującego na stawach orła bielika, kormorana czy rybołowa. Po uzgodnieniu, istnieje możliwość oprowadzenia po ścieżce zorganizowanych grup przez pracowników Gryżyńskiego Parku Krajobrazowego. Informacje: Biuro Gryżyńskiego PK w Zielonej Górze 68 3202521 lub 68 3812199.</p>

Źródło: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 28 (80). ŚCIEŻKI EDUKACYJNE W 2009 R. (cd.)

NAZWA ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ (LOKALIZACJA)	NADLEŚNICTWO	DŁUGOŚĆ ŚCIEŻKI w km	LICZBA PRZYSTANKÓW TEMATYCZNYCH	CHARAKTERYSTYKA WALORÓW PREZENTOWANYCH NA TRASIE ŚCIEŻKI
RDLP Zielona Góra (cd.)				
„Bieganów”	Cybinka	2,0	6	Ścieżka położona jest w malowniczym kompleksie drzewostanów między Cybinką a Bieganowem. Początek ścieżki, tuż za ostatnimi domostwami m. Cybinka, wyznacza obszerny plac edukacyjny, na którym znajduje się duża wiata drewniana, palenisko, parking, kąciak edukacyjny z tablicami. Na trasie ścieżki na uwagę zasługują liczne bardzo okazałe drzewa, w tym 4 pomniki przyrody oraz kilka malowniczych stawów. Ścieżka kończy się w okolicy m. Bieganów.
„Ptasi Raj”	Cybinka	0,8	.	Ścieżka położona jest na północnych obrzeżach miasta Cybinka. Zaczyna się w punkcie edukacyjnym tuż przy siedzibie nadleśnictwa a kończy na pobliskim użytku ekologicznym przy drewnianej wieży widokowej. Wieża dostępna jest przez cały rok. Można z niej obserwować walory użytku ekologicznego i okolicy.
„Dzikowo”	Gubina	4,5	22	Początek ścieżki znajduje się w odległości 200 m od leśniczówki Dębowiec, zlokalizowanej w miejscowości Dzikowo (8 km od Gubina). Trasa ścieżki wiedzie drzewostanami sosnowymi oraz mieszanymi (z udziałem dębów), z możliwością dojścia do rezerwatu „Dębowiec”, znajdującego się około 0,8 km poza ścieżką, z ponad 230-letnimi dębami. Na trasie umieszczono przystanki tematycznie związane z ochroną przyrody oraz szeroko pojętą gospodarką leśną (ochrona lasu, hodowla lasu, łowiectwo itp.). Po drodze znajdują się liczne ławeczki oraz 1 wiata odpoczynkowa (w sąsiedztwie dostrzegalni przeciwpożarowej). Ścieżka ma długość 4,5 km (około 3,5 godziny), z możliwością spaceru skróconego (np. tylko do dostrzegalni przeciwpożarowej i z powrotem – łącznie 2,5 km w obie strony – około 1,5 godz.). W leśniczówce oraz w siedzibie nadleśnictwa dostępny folder ścieżki.

Ź r ó d ł o: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 28 (80). ŚCIEŻKI EDUKACYJNE W 2009 R. (cd.)

NAZWA ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ (LOKALIZACJA)	NADLEŚNICTWO	DŁUGOŚĆ ŚCIEŻKI w km	LICZBA PRZYSTANKÓW TEMATYCZNYCH	CHARAKTERYSTYKA WALORÓW PREZENTOWANYCH NA TRASIE ŚCIEŻKI
RDLP Zielona Góra (cd.)				
„Osiecznica”,	Krosno	4,2/6,0	9	Ścieżka znajduje się w pobliżu miejscowości Osiecznica leżącej na trasie z Krosna Odrzańskiego do Słubic. Początek trasy znajduje się w parku Gospodarstwa Rybackiego, około 100 m od przystanku PKS. Ścieżka wiedzie przez różnorodne typy lasów. Oprócz przystanków tematycznych po drodze znajdują się okazałe drzewa - pomniki przyrody. Odpoczynek w widnym borze sosnowym nad jeziorem Moczydło. Ścieżka posiada dwie wersje: skróconą dla dzieci o długości 4,2 km oraz dłuższą - 6 km.
„Krzystkowice”	Krzystkowice	2,5	16	Ścieżka rozpoczyna się i kończy przy leśniczówce Krzyskowice. Aby tu dotrzeć przy wyjeździe z Nowogrodu Bobrzańskiego w kierunku Lubska, należy tuż za przejazdem kolejowym skręcić w prawo, a po 450 m skręcić w lewo w ulicę Łąkową, dalej prosto do leśniczówki. Na stosunkowo krótkiej trasie znajduje się aż 16 przystanków tematycznych ukazujących las w różnych ujęciach. W terenie prezentowane są również typowe urządzenia i sposoby zagospodarowania stosowane w leśnictwie. Zwiedzający mogą w łatwy sposób zapoznać się z takimi dziedzinami gospodarki leśnej jak hodowla lasu, ochrona lasu czy gospodarka towiecka.
„Zielony Las”	Lipinki Łużyckie	3,2	8	Ścieżka wiedzie przez bardzo urozmaicony teren. Początek ścieżki znajduje się przy drodze z Żar do miejscowości Łazy. Trasa wiedzie przez wspaniałe buczyny porastające stoki Góry Żarskiej. Po drodze znajdują się dwie zabytkowe wieże kamienne. Wieża Promnitza, zwana też wieżą Bismarcka wybudowana na początku XVIII w., pierwotnie pełniła funkcje domku myśliwskiego. Druga wieża widokowa zbudowana w 1864 r. dzięki staraniom ówczesnych miłośników „Zielonego Lasu” i Żar. Z wieży tej roztaczał się szeroki widok na Bory Dolnośląskie, a przy sprzyjającej pogodzie można było zobaczyć Grzbiet Izerski (obecnie wejście na wieżę jest niemożliwe). Po wcześniejszym zgłoszeniu wycieczki Nadleśnictwo Lipinki Łużyckie zapewnia pomoc w przygotowaniu ogniska.

Ź r ó d ł o: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 28 (80). ŚCIEŻKI EDUKACYJNE W 2009 R. (cd.)

NAZWA ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ (LOKALIZACJA)	NADLEŚNICTWO	DŁUGOŚĆ ŚCIEŻKI w km	LICZBA PRZYSTANKÓW TEMATYCZNYCH	CHARAKTERYSTYKA WALORÓW PREZENTOWANYCH NA TRASIE ŚCIEŻKI
RDLP Zielona Góra (cd.)				
„Na Wąwozach”	Lubsko	0,8/1,5	15	Ścieżka rozpoczyna się i kończy przy Ośrodku Edukacji Przyrodniczo Leśnej w Jeziorach Wysokich. Funkcjonuje w trzech wersjach, różniących się długością i stopniem trudności. Wersja najkrótsza - spacerowa - przeznaczona jest przede wszystkim dla młodszych dzieci i osób niepełnosprawnych (800 m). Drugą wersję (ok. 1500 m) stanowi ścieżka uniwersalna z kolorowymi tablicami edukacyjnym (również w języku niemieckim), która posiada wyjątkowe walory krajobrazowe. Trzecią wersję stanowi tzw. ścieżka specjalistyczna (nieoznakowana), którą przemierza się tylko z pracownikiem ośrodka, przeznaczona dla osób zaawansowanych w edukacji przyrodniczej. Trasa ścieżki wiedzie przez bogaty, mieszany las, który wygląda pięknie o każdej porze roku. Ciekawa rzeźba terenu – głębokie wąwozy i wzgórza, dochodzące do 30 metrów nad poziom jeziora Brodzkiego - została ukształtowana podczas zlodowacenia bałtyckiego (północnego). Tu na początku XIX wieku założono park, należący od założenia zespołu pałacowo-parkowego w Brodach do rodziny Brühlów. Ścieżka dydaktyczna pozwala na poznanie: zagadnień przyrodniczych i ekologicznych dotyczących ekosystemu lasu mieszanego i ekosystemu jeziora, a w szczególności bogactwa gatunków drzew i krzewów zarówno rodzimych jak i obcych; zagadnień dotyczących działań leśników zmierzających do zachowania i ochrony zasobów leśnych, w tym tematyki przeciwpożarowej. Ścieżka posiada Certyfikat "Profesjonalnie przygotowana ścieżka dydaktyczna" nadany w ramach ogólnopolskiego konkursu "Ścieżka dydaktyczna roku 2008" zorganizowanego przez Zarząd Główny Polskiego Klubu Ekologicznego.
„Siedlisko”	Nowa Sól	4,0	13	Ścieżka zaczyna się w miejscowości Siedlisko, przy leśniczówce. Tematyka przystanków jest bardzo urozmaicona. Po drodze można zobaczyć wyluszcarnię nasion i zabytkowy zamek w Siedlisku z ciekawym parkiem. Znajduje się w nim wiele egzotycznych gatunków drzew. Część trasy przebiega wałem przeciwpowodziowym nad Odrą. Rosną tutaj wiekowe dąbrowy. Po drodze znajduje się miejsce odpoczynku, gdzie po uzyskaniu zezwolenia można rozpaść ognisko.

Źródło: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 28 (80). ŚCIEŻKI EDUKACYJNE W 2009 R. (cd.)

NAZWA ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ (LOKALIZACJA)	NADLEŚNICTWO	DŁUGOŚĆ ŚCIEŻKI w km	LICZBA PRZYSTANKÓW TEMATYCZNYCH	CHARAKTERYSTYKA WALORÓW PREZENTOWANYCH NA TRASIE ŚCIEŻKI
RDLP Zielona Góra (cd.)				
„Łęgi nadodrzańskie”	Nowa Sól	3,0	12	Początek ścieżki znajduje się w pobliżu Nowej Soli, tuż za mostem na Odrze. Trasa wiedzie przez niezwykle ciekawe przyrodniczo tereny doliny Odry. Podczas wycieczki można zapoznać się z różnymi typami środowisk jakimi są wielogatunkowe lasy liściaste, starorzecza i bagna. Na końcu ścieżki znajduje się miejsce odpoczynku z paleniskiem.
„Przy leśniczówce w Starym Kisielinie”	Przytok	1,0/2,0/7,5	22	<p>Dojazd z Zielonej Góry:</p> <p>a) drogą nr 282 do m. Stary Kisielin, od wiaduktu w Starym Kisielinie drogą nr 279 w kierunku m. Jany (ok. 0,8 km);</p> <p>b) niebieskim szlakiem turystycznym w kierunku wschodnim od ul. Szwajcarskiej (piesi i rowerzyści);</p> <p>Ścieżka posiada 3 warianty trasy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dla młodszych grup wiekowych - ok. 1km; - dla starszych grup wiekowych - ok. 2 km; - dla starszych grup wiekowych i rowerzystów - ok. 7,5 km. Na ścieżce znajdują się: <ul style="list-style-type: none"> - 22 stanowiska wyposażone w tablice i pomoce dydaktyczne (1. Miejsce, materia i narzędzia pracy leśnika. 2. Warstwowa budowa lasu. 3. Przechowywanie sadzonek. 4. Szkody w lesie ze strony zwierzyny. 5. Fruwający sprzymierzeńcy lasu ich mieszkania. 6. Taksacja lasu. 7. Prognozowanie i zwalczanie szkodników owadzych. 8. Siedliskoznastwo. 9. Urządzanie lasu. 10. Stadia rozwojowe lasu. 11. Kontrola zagrożeń lasu i środowiska przyrodniczego. 12. Poprawa warunków bytowania zwierzyny. 13. Pielęgnowanie lasu. 14. Podnoszenie odporności biologicznej lasu. 15. Ochrona zasobów wodnych. 16. Bioróżnorodność. 17. Sprzymierzeńcy leśników w walce ze szkodnikami owadziemi. 18. Schronisko dla zwierząt dziko żyjących, prawnie chronionych. 19. Funkcje lasu. 20. Odnowienie lasu. 21. System obrony przeciwpożarowej. 22. Zabytki architektury - wieś Przytok); - miejsce na ognisko z ławkami i zadaszeniem. <p>Największymi atrakcjami ścieżki są:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ośrodek Sanatoryjny dla Dzikich Żyjących Zwierząt Prawnie Chronionych (prowadzony przez osobę prywatną); - Mini arboretum (50 gat. drzew i krzewów); - Wystawa sprzętu leśnego.

Ź r ó d ł o: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 28 (80). ŚCIEŻKI EDUKACYJNE W 2009 R. (cd.)

NAZWA ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ (LOKALIZACJA)	NADLEŚNICTWO	DŁUGOŚĆ ŚCIEŻKI w km	LICZBA PRZYSTANKÓW TEMATYCZNYCH	CHARAKTERYSTYKA WALORÓW PREZENTOWANYCH NA TRASIE ŚCIEŻKI
RDLP Zielona Góra (cd.)				
„Lekcja biologii inaczej”	Sława	2,5	14	Ścieżka ta o drugiej nazwie „Zwierzyniec” rozpoczyna się i kończy przy leśniczówce. Dojazd ze Sławy do Kuźnicy Głogowskiej i dalej pieszo przez Myszyniec do leśniczówki Zwierzyniec. Trasa wiedzie przez bardzo atrakcyjne pod względem przyrodniczym i krajobrazowym tereny. Dzięki przystankom tematycznym zwiedzający ma możliwość poznać różnorodność siedlisk leśnych oraz tajniki życia drobnych zwierząt. Na trasie znajduje się punkt widokowy na Jezioro Sławskie oraz miejsce odpoczynku.
„Wzgórza Pszczółkowskie” (rowerowa)	Sława	8,5	14	Ścieżka jest co prawda przygotowana dla wielbicieli dwóch kółek, ale równie dobrze może stanowić miejsce dłuższej wędrowki. Trasa ścieżki rozpoczyna się przy głazie narzutowym o wdzięcznej nazwie „Mietek”. Dojście ze Starego Strącza drogą w kierunku Krzepielowa około 0,5 km. Głaz znajduje się za wiaduktem kolejowym. Trasa wiedzie przez bardzo urozmaicony teren. Po drodze znajdują się liczne jary i wąwozy oraz wzniesienia: Góra Szubieniczna, Wzgórze Zamkowe i najwyższe wzniesienie w okolicy - Stara Winna Góra (131 m n.p.m.). Po drodze jest przygotowane miejsce odpoczynku, a pod koniec wędrowki czeka jeszcze Źródło Zdrady i tajemnicze grodzisko.
„Wydmę Sławocin”	Sława	7,5	.	Ścieżka rozpoczyna się w połowie drogi między Sławocinem a Ciosańcem. Ścieżka prowadzi przez pas wydm śródlądowych ze specyficzną roślinnością sucholubną (kserotermiczną). Trasa jest bardzo ciekawa pod względem krajobrazowym.
„Lubiatowski szlak konny”	Sława	6,5	.	Początek ścieżki o długości 6,5 km znajduje się nieco na północ od miejscowości Lubiatów. Od pensjonatu „Haleszka” należy przejść 50 m na zachód i dalej 300 m na północ. Wędrowka wiedzie w krajobrazie ukształtowanym przez łądolód. Po drodze znajdują się dwa malownicze jeziora: Stekno i Dronickie.
„Radowice”	Sulechów	4,0	.	Ścieżka przebiega przez rezerwat Radowice. Trasa wiedzie przez najatrakcyjniejsze fragmenty rezerwatu, wśród starych drzewostanów bukowych. Po drodze można podziwiać liczne źródła zasilające dzikie potoki w głębokich wąwozach. Pozwalane pnie olbrzymich drzew nadają temu miejscu puszczański charakter.

Źródło: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 28 (80). ŚCIEŻKI EDUKACYJNE W 2009 R. (cd.)

NAZWA ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ (LOKALIZACJA)	NADLEŚNICTWO	DŁUGOŚĆ ŚCIEŻKI w km	LICZBA PRZYSTANKÓW TEMATYCZNYCH	CHARAKTERYSTYKA WALORÓW PREZENTOWANYCH NA TRASIE ŚCIEŻKI
RDLP Zielona Góra (cd.)				
„Do Waligóry”	Sulechów	3,4	8	Początek ścieżki znajduje się przy szosie Sulechów-Poznań, po lewej stronie drogi, około 1,5 km od Sulechowa (pierwszy kompleks leśny). Natomiast po drugiej stronie drogi nieco głębiej w lesie po prawej stronie rośnie uznawana za najgrubszą w Polsce - sosna WALIGÓRA o obwodzie pnia na wysokości 1,3 m wynoszącym 620 cm. Trasa wiedzie od szosy krajowej w kierunku północnym przez zróżnicowane drzewostany. Po drodze przystanki tematyczne związane z leśnictwem. Zakończenie trasy znajduje się przy leśniczówce. Ścieżkę można przemierzać w obie strony pieszo lub rowerem.
„Nad Jabłonną”	Sulechów	8,0	.	Początek ścieżki znajduje się przy leśniczówce Laskowo. Ścieżka ma charakter szlaku turystycznego, trasę można również przebyć rowerem. Główne atrakcje ścieżki to malowniczy przełom Jabłonnej, wzgórze widokowe „Łysa Góra” z piękną panoramą okolic i widokiem Zielonej Góry. Po drodze znajduje się grupa pomnikowych dębów i ciekawe przyrodniczo stawy w Brzeziu.
„Karszyn”	Sulechów	2,5	11	Początek ścieżki znajduje się w miejscowości Karszyn przy leśniczówce. Trasa przebiega wśród wielogatunkowego drzewostanu. Znajduje się tutaj użytek ekologiczny i stanowisko ginącej paproci - długosza królewskiego, chronione jako powierzchniowy pomnik przyrody. Po drodze znajduje się miejsce odpoczynku gdzie po uzyskaniu pozwolenia w nadleśnictwie można rozpałcić ognisko.
„Popielica”	Szprotawa	2,2	11	Początek ścieżki znajduje się przy północnej granicy rezerwatu „Buczyna Szprotawska”. Trasa wiedzie przez monumentalny, kolumnowy las bukowy. Najstarsze buki osiągają tutaj ponad 200 lat. W połowie drogi można odpocząć pod zabytkową wiatą. Po przejściu ścieżki, można niebieskim szlakiem dotrzeć do znajdującego się w pobliżu Piotrowic „Chrobrego” - najstarszego dębu szypułkowego w Polsce.
„Park Słowiński”	Szprotawa	6,0	21	Ścieżka znajduje się w miejscowości Szprotawa w nowo utworzonym Zespole Przyrodniczo Krajobrazowym. W znajdujących się tu punktach dydaktycznych prezentowane są zagadnienia cennych przyrodniczo siedlisk leśnych, fauna i flora oraz wartości kulturowe.

Ź r ó d ł o: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 28 (80). ŚCIEŻKI EDUKACYJNE W 2009 R. (cd.)

NAZWA ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ (LOKALIZACJA)	NADLEŚNICTWO	DŁUGOŚĆ ŚCIEŻKI w km	LICZBA PRZYSTANKÓW TEMATYCZNYCH	CHARAKTERYSTYKA WALORÓW PREZENTOWANYCH NA TRASIE ŚCIEŻKI
RDLP Zielona Góra (cd.)				
„Niesłysz”	Świebodzin	6,0	6	Trasa ścieżki wiedzie z miejscowości Niesulice do Tyczyzna. Ścieżka biegnie brzegiem jeziora Niesłysz wśród starego lasu bukowego. Po drodze znajduje się tajemnicze wczesnośredniowieczne grodzisko. Trasę można pokonać również rowerem.
„Złoty Potok”	Świebodzin	.	8	Ścieżka położona nad brzegiem jeziora Niesłysz o najczystszych w woj. lubuskim wodach. Trasa wiedzie pomiędzy miejscowościami letniskowymi Przełazy i Niesulice.
„Pawski Ług i nad jeziorem Łagowskim”	Świebodzin	12,0	.	Początek ścieżki znajduje się w Łagowie przy ulicy Paderewskiego, nad Jeziorem Łagowskim. Trasa z początku biegnie brzegiem jeziora wśród lasów mieszanych. W połowie trasa rozdziela się i skręcając w lewo można dojść do rezerwatu torfowiskowego „Pawski Ług”. Można wejść na kładkę widokową. Występują tutaj ciekawe rośliny: wełnianka pochwowata, rosiczka okrągłolistna, czermień błotna i liczne gatunki torfowców. Można też iść dalej wzdłuż linii brzegowej jeziora i dojść z powrotem do Łagowa. Po drodze tablice tematyczne „Cztery pory roku w pracy leśnika”. Teren jest urozmaicony. Liczne pagórki porastają lasy bukowe - tak charakterystyczne dla tutejszego krajobrazu. Do ścieżki wydano folder.
„Nad jeziorem Trześniowskim i w rezerwacie Buczyzna Łagowska”	Świebodzin	18,0	.	Początek trasy w Łagowie przy kinie „Świtez” , bądź w parku przy Zamku Joanitów. Trasa początkowo biegnie linią brzegową Jeziora Trześniowskiego następnie przez najładniejsze fragmenty buczyn do rezerwatu „Buczyna Łagowska”. Kończy się przy tablicy „Rozdroże Bukowe”, skąd brukiem można wrócić do Łagowa. Teren atrakcyjny zarówno dla turysty pieszego jak i rowerowego. Urozmaicony krajobraz ukształtowany działalnością lodowca. Do ścieżki wydano folder.
„Sokola Góra”	Świebodzin	.	.	Ścieżka przyrodniczo- historyczna z możliwością zwiedzenia ruin cmentarza ewangelickiego i średniowiecznego grodziska. Trasa zaczyna się w parku przy Zamku Joanitów , a kończy przy kinie „Świtez”. Koresponduje z powyższym folderem.

Ź r ó d ł o: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.

TABL. 28 (80). ŚCIEŻKI EDUKACYJNE W 2009 R. (dok.)

NAZWA ŚCIEŻKI EDUKACYJNEJ (LOKALIZACJA)	NADLEŚNICTWO	DŁUGOŚĆ ŚCIEŻKI w km	LICZBA PRZYSTANKÓW TEMATYCZNYCH	CHARAKTERYSTYKA WALORÓW PREZENTOWANYCH NA TRASIE ŚCIEŻKI
RDLP Zielona Góra (dok.)				
„Bagno Chorzemińskie”	Wolsztyn	2,0/4,0	15	Ścieżka rozpoczyna się przy leśniczówce. Dojazd z Wolsztyna około 4 km szosą w kierunku Nowego Tomyśla i dalej według drogowskazów do leśniczówki. Ścieżka wiedzie w pobliżu rezerwatu „Bagno Chorzemińskie”. Po drodze znajduje się malowniczy przełom rzeki Dojcy. Ścieżka posiada dwie wersje: skróconą, oznakowaną kolorem żółtym oraz dłuższą, oznakowaną kolorem niebieskim.
„Nad Jeziorem Mącznym”	Wolsztyn	3,0	11	Ścieżka rozpoczyna się w połowie drogi pomiędzy miejscowościami Perzyny i Nowa Wieś Zbąska. Gospodarze terenu przygotowali tutaj parking i miejsce odpoczynku. Ścieżka wiedzie przez malownicze tereny położone wokół Jeziora Mącznego. Po drodze można zobaczyć grupę pomnikowych sosen, użytek ekologiczny z ciekawymi roślinami, między innymi owadożerną rosziczką okrągłolistną. Pod koniec trasy znajduje się punkt widokowy.
„Do wieży”	Zielona Góra	1,8/2,2	16	Ścieżka rozpoczyna się na parkingu przy trasie wylotowej z Zielonej Góry w kierunku Żar, w pobliżu siedziby Nadleśnictwa Zielona Góra. Trasa wiedzie przez Wzgórza Piastowskie do murowanej przedwojennej wieży. Po drodze znajdują się ślady wyrobisk węgla brunatnego. Ścieżka posiada dwie wersje: skróconą oraz dłuższą. W sezonie wiosenno -letnim, kiedy na wieży pracuje obserwator (wypatrujący pożarów) istnieje możliwość wejścia na górę i spojrzenia na bezkres zielonogórskich borów.
„Przy wiacie”	Wymiarki	2,0	9	Ścieżka zaczyna się przy drodze z Wymiarek do Lipnej, około 2 km za Wymiarkami. Znajduje się tu miejsce odpoczynku z wiatą. Na ścieżce prowadzącej przez piękny, stary bór sosnowy znajdują się przystanki tematyczne, prezentujące zagadnienia dotyczące funkcjonowania ekosystemów leśnych, prowadzenia gospodarki leśnej oraz działań leśników zmierzających do zachowania i ochrony zasobów przyrodniczych.
„Poznaj drzewa i krzewy”	Żagań	0,3	16	Ścieżka została wyznaczona w drzewostanie przylegającym do siedzibie nadleśnictwa, położonego nad rzeką Czarną. Ze względu na różnorodność rosnących gatunków głównym jej celem jest rozpoznawanie poszczególnych drzew i krzewów leśnych. Na ścieżce znajdują się także pokazowe urządzenia wykorzystywane w gospodarce łowieckiej.

Ź r ó d ł o: dane Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych.